

L a t w e e f c h u A w i s e s.

Nr. 7. Zettortdeenâ 13tâ Webruara 1836.

No Zuhdu semmes.

(Stattees Nr. 4.)

To brihdi Zuhdu semme bij eefsch tschetrabm dalkahm eedallita. Etarp leelas jubras, fahls-efara un Jardanes bij, us deenas widdus puffi Zuhdeja, us seemela puffi Galileja un widdu Samarija. Schahm pretti us ohtru Jardanes puffi bij Vereja.

Schal laikâ peedsimne muhsu kungs Jesus Kristus, un ar winnu usgabje pafaulei no Zuhdu semmes weens gaischums, kas muhscham spibdehs. Bet fur ta kunga dsuntene bija, tur winnu ne usnehme, jo zilweki mibleja tumfibu wairak ne ka winna gaischumu; tee ne apdohmaja kas pee meera waijadseja. Gan wissa Zuhdu tauta, pehz praweeschu fluddinaschanahm, pestitaju gaidija; bet scho pestitaju gaidija ka kahdu warre a farra leelkunu, un laudis paschi bij wissadas sibmes isdobmajuschees, pee ka tee winnu warreschoht pascht, kad winsch nahks. Jesus ne bija pehz winnu dohmahm; bet daschi wiltneeki nahze, kas fazzija pestitaji effoschi, un muffinaja laudis us dumpi prett waldneefceem. Turflacht arri Keemeru gubernatori, naudas kahrigi bubdami, Zuhdeem tahdas pahribas darrija, ka schie to gruhstu jubgu wairs ne warreja panest. Nu zehlahs dumpis us dumpi, un Zuhdi ahtrak ne palikke meerigi, kamehr Keemeri, kahdus 40 gaddus pehz Kristus mirschanas, zaur faweem farra leelkungeem Wespasianu un Titu, winnus uswarreja, Jerusalemi klaji isposhtija, wissu Zuhdu semmi parleeku nomaitaja un dauds tuhktoschus zilwekus nokawe. Kahdus 80 gaddus pehz tam Zuhdi wehl weenu reisi zehlahs kahjas prett Keemereem, bet tohs atkal uswarreja, un pahr scho nelaimigu semmi nahze tahdas paschas breefnas ka papreeksch. Igi winna nu palikke appatsch Keemereem, un schie fahze gahdabt, ka nopohstitus pilsehtus atkal us-

taifija, semmi atkal kohpe, un ammatuhs strahdaja. Etarp Zuhdeem un paganeem arri kristigas draudses, jebsehu gan slegeni un dauds waijatas, tomehr jo deenas jo wairak gaddijahs. Un kad Keemeru Keisers Konstantins, ap 300 gaddem pehz Kristus, lehnigs rahdijahs kristigai draudsei, tad schi nehmahs it ar makti augt un selt. Tannis swehtas weetas, ko ne fenn wehl pagani bij fagahnijuschi ar wissadahm elku-bildehm, tur nu taifija basnizas un klohterus. Pascha Keisera mahte Helena, nahze us Zuhdu semmi un likke brangu basnizu zelt Berlehmé, fur Kristus dsimme, un Galgates-kalnâ, fur winsch mirre, un wehl dauds zittas swehtas weetas. Nu fahze Zuhdu semme atkal atspirgt, bet ne bij us ilgu laiku. Keemeri paschi sawâ starpâ fahze dumpetees, ir schie isnihzinajahs un sweschas tautas nahze winnus nobigt. Us to walsts-dalku, fur Zuhdu semme irr, kritte papreeksch Araberi, un wehlat Turki, kas ar leeleem spehkeem Keemeru walsti nokarroja un beidscht gluschi isposhtija.

Tahdi nemeera laiki Zuhdu semmi breefnigi aisnehme, un wissu ko Keemeri bij taupijuschi un taifijuschi, atkal samaitaja. — Pilsehti un meesti bij palikkuschi par luhschnu kohpahm, lauki un dahrsi pohtschehm un tuffschnescheem. Tas notikke kahdus 700 gaddus pehz Kristus.

Zaunee waldneeki ittm bahrgi un neschehligi rahdijahs, un islaide fawu niknumu ihpaschi prett kristigas tizzibas beedreem, tohs peefnedeami un mohzidami. Pilgeri (reisneeki, dohtees us swehtu weetu) wairs ne drihkscheja swehtas weetas apmekleht; winnus waijaja, aplaupija, un zittus arri nokawe; ir paschas swehtas weetas flue wissadi negohda listas. — Tas nu kristigeem laudim wissas semmes firbi faehde, kad tee no pilgereem (tahdeem kas bij us zeltu swehtas weetas apmekleht) dabbuja dsirdeht, kahdas

mohkas schee redsejfschi, un ar kahdu beskaunibu netizzigi muhsu tizzibu nizzina un to semini sagahna, fur Jesus dshwoja. Wehz ilgeem laikeem, prohti kahdus 1100 gaddus pehz Kristus, pahwesti un preefteri beedrojahs ar pilgereem, un fluddinaja wiffas mallas skubbinadami, lai kristigas tautas zellahs paliga ect faweem tizzibas beedreem austruma semme, un swehtu semmi isglahbt no tahdeem warras darbeem; tas patifchoht Deewam, un buhschoht katram, kas turp farus eerohfshus neffis, par muhschigu swehtibu. Winni wetti ne fluddinaja; jo wiffur sapulzejahs firdigi brunneneeki un leeli barri zittu kristigu karrotaju; tee gahje us Juhdu semmi ar netizzigeem kautees. Dauds affinis tur tappe isleetas; dauds leelus teizamus, bet arri dauds neschehligus darbus tur redseja. 200 gaddus pajohneem tahda wihse eeksch Juhdu semmes zihnijahs. Schohs karrus fauz Krusta-jeb tizzibas-karrus. Gefahkuma kristigi kara pulki gan wirfrohku dabjuja un eetaisija tur kehina-walsti, fo Jerusalemi fauze. Bet pa laikeem schi walsts prett faweem waidneekem wairs ne spehje atturretees; jo winnai peetruhke palihdsibas no zittahm semmehm. Weidsiht Turki to pehdigu pilsehtu Alfre tanni gadda 1291 atnehme, un isnihzinaja Jerusalemes walsti. No ta laika Juhdu semme appafsch Turku waldischanas stahwejusi, un arween grubti zeetufi.

Wehl preefsch kahdeem pahri gaddeem winna atkal kara bailes redsejusi; jo Turku gubernators, kas Egiptes semmi walda, zehle dumpi un karu prett sawu Keiseru, un atnehme winnam wiffu to semmes gabbalu, fur Eibrija un Juhdu semme irr. Egipteri eefahze arri kristigus laudis spaidiht, kas teem nekahda wihse prettineeki ne bija, un gribbeja scho paschu gaddu kristigas basnizas Jerusalemé aplaupiht; bet tatschu laimejahs winnus sawaldiht.

Kad nu to wiffu peemim, kas schinni masa semmité notizzis, tad warr fazzihf ka tur katra mallina leelas leetas stahsta. —

S. 13. Kahbi pilsehti wezzos laikos katra zilts-aprinki bijuschi, to warr lassihf Josuuis gr. no 14tas libhs 19tai nodattai. Retti kahbi no scheem

irr atlikfuschi; un ir schee paschi naw wairs tahdi, kahbi bijuschi. Zilweku rohkas darbi paect, — laiks winnus isnihzina; un wehl wairaf zilweki paschi; ka Juhdu semme notizzis. No weena tauta zehle, to ohtra nopohstija; un kad scho brihd' Juhdu semmi pahraitaiga, tad atrohn nihfonus un atleekas no sawadeem laikeem; fagruiischas ehkas, fo Juhdi, Reemeri, Brunneneeki un Araberi taifijuschi. Tannis pilsehtos, kas taggad tur irraid, atrohd maj tahdu ehku, kas no senn pagahjuscheem laikeem weffelas atlikfuschas.

No scheem pilsehtem runnajoht labbi buhtu ka mehsh pee tahs eedallishanas turranees, ka Reemeru laiká Juhdu semme bij eedallita, prohti eeksch Juhdejas, Samarias, Galilejas un Perajas.

I. Juhbeja, ka jau fazzijam, irr deenas widbus dalka no wiffas Juhdu semmes, starp sablesara, Gardanes un leelas jubras; kalinaina, un ne wiffai augliga. Eeksch kalneem irr weetahm tahdas leelas allas, ka tur dauds zilwekeem un lohpeem ruhmes eekschá. To mehsh lassam I. Sam. 24. Tahdas allas mehsh ganni sawu mahjas-weetu turreht.

Eeksch Juhdejas irr tas wirspilsehts wiffas Juhdu semmes Jerusalemé; dauds teikta un slaweta un apraudata; zittahrt leela, baggata un branga, taggad nopohstita un tomehr mums wiffaem swehta weeta. Winnai irr kahdas diwi werstes garruna, weena werste plattuna, un feschas werstes wiffapahrt. — Alkinu wallis winnu eeslehds. Wehl kahbi 20,000 eedshwo-taji tur miht, Turki, Araberi, Juhdi un kristigi laudis no wiffadahm tautahm, kas sawu knappu pahrtishchanu wiffwairaf no pilgereem dabu. Jo andele sché naw leela, nedsh arri kahdas leelas pabrihkes. Wezzos laikos sché wairaf ka 100,000 zilweki bshwojuschi. No Jerusalemes zittahrtiga branguma taggad tiffai fagruiisshus muhrus reds; jo gandrihs nekahdu zittu pilsehtu ne atraddihs, kas tik daudshahrtigi pohstihst buhtu, ka Jerusalemé.

Rehninsch Melkisedeks scho pilsehtu effoht dibbinajis un winnu Eahlem fauzis. (I. Mohs. 14,

17. 18.) Jebusiteri, kas tur dšihwoja, winnu Jebus faufuschi. (Sohg. 19, 10.) Juhdi winnai to wahrdu Jerusaleme eedewe. Pee Keemeereem winna kahdu laifu to wahrdu Aelia Capitolina turreja. Pee Turkeem Jerusalemes wahrds Soliman, un pee Arabereem El-Rods.

Ta weeta, kur Jerusaleme stahw irr kalnaina; un tšhetri kalni ihpaschi wehrâ leekami, Ziana, Morija us deenas widdu: sčheem pretti, us seemeli, Ufra un Bezehta. Diwi pirnee irr augstakee. Ta pilsehta dalla, kas ap Bezehtas kalnu stahw, tappe ziftahrt faukta Leijas-pilsehts; us Zianas un Morijas irr Kalna-pilsehts jeb arri Dahwida pilsehts. Sčhê bij paschâ kalna gallâ stipra Zianas-pils; taggad tai weetâ stahw Turku Zitabelle.*) Morijas kalna wirsü, kur ziftahrt Ahbraams sawu dehlu Isaku gribbeja uypureht, stahweja tas leelais Deewa nams, ko fehninsch Salamans tik brangu ustaifija. Kehninsch Nebukadnezar's winnu isphostija; bet kad Juhdi no Bahbeles wehrgoschanas pahrnahze mahjâs, winni atkal jaunu tempeli (Deewa namnu) buhweja, un ap to laifu kad muhsu kungs dšimme, fehninsch Erohdus sčho tempeli, kas jau wezs un daubs weetas wainigs palizzis, lifke sataifst un kohfschi uskohpt. Winsch ilgi ne stahweja; jo winsch lihds ar wissu pilsehtu appaksch Keemeru warras sagruë. Araberi tai paschâ weetâ zehle pehz sawas tizzibas jaunu tempeli, kas wehl stahw, un ko winni lohri swehtu zeeni. Bes tam Jerusaleme wehl 20 zitti Turku tempeli irraid, un arri kahdas 14 kristigas basnizas, un 9 klosteri jeb muhku nammi. (Turplikam wairak.)

„Pee fappenehm zaur kohku kupleem sarreem“ —
 Ta stahstijis — „man spohschums uslehze;
 Tur spulgoja no glihscheem debbes = starreem
 Ta tehwa kaps, kâ branga faulite,
 Un beedriba no daikem swaigschnu-garreem
 Pat strahdajdht to kappu apkohpe.
 Barr buht kâ dwehfeles tahs bija swehtas,
 Šepstitas, no Deewa idredsetas.“

„Weens engelis, ar rihta-gaismas gihmi,
 Kam mirdseja eeksch azzim zerriba,
 Tur pazehle patš augstu krusa-sihmi
 Par gohdu tam, kas appaksch duffeja,
 Ur wirsraustu, kas sibbeja kâ dšihmi
 No deemateem spih sawâ glihtumâ.
 Bij lassams: „„Kas lihds gallam ustizzibu
 Irr rahdijis, tas dabbuhs sčhehlasiibu.““ —

„Trihs engelu, kam waigds feewu-rohta
 Un mihliba un flaitums atflahjâhs,
 Tad katra, kâ pahr wissahm aplaimota
 Tur rohfschu-krubmu stahdht pasteidsahs,
 Un rohsite no Paradihses dohta
 Ur rohiti tur mihli sčubstijahs;
 No pumpureem bij rakstods uswilktš glihschi:
 „„Kas mihlojis, to mihlohs Engelischi!““

„Pahr kappeem pahr, kâ warrawihkfne kohfschi
 Leels draudses pulks un behrni raddahs klahht.
 Teem affaras, kâ pehrku-wirkne spohfschi
 Ne mittejahs tahs rohses raffinaht;
 Un pehdigi sčhi wirkne zehlahs drohfschi
 Wadebbschods, tur rakstods fluddinaht:
 „„Kam audsekti, kam mahzekli mehš bijam,
 Tam wainakus tahs pateizibas wijjam.““

Kinde, 19tâ Dezember deenâ
 1835tâ gaddâ.

Œ — r.

Sirmam, swehti aisniggufscham tehwam.

Kahds zetta-wihrs no tablenes, kâ sčkeetahs
 Pee basnizas, kas Kinde, peespedees,
 Tur redsejis us jaunâs kappu-weetas,
 Kas pakalnâ starp kohkeem zehluwees,
 Zaur affarahm tik jaukas debbes-leetas,
 Ka dohmajis no sapneem atmohstees.
 Pehz dšeesminâ to zitteem arr' par sinu
 Irr stahstijis; lai klausamees us winnu.

*) Zitabelle, tas irr: pilsehta weeta ap kurren angsti muhri uszelti, prett eenaidneefem drohfschi fargatees.

Teefas fluddinaschanas.

Us pawehleschanu tahs Keiserikas Majesteetes, ta Patwaldineeka wissas Kreewu Walfs 1c. 1c. 1c., tohp no Kuldigas aprinka teefas pawehlehts: kam pehz ta spreeduma weenas augstas Kursemmes Waldischanas teefas kahda datta jeb kahdas praffischanas buhtu pee teem Duhres muifchas Selgu mahju lauskeem, kas sčhim laikam zaur Wentespils kanala (Grawa) rakšchanu aisnemti, un par kurreem laukeem no Krohna naudas lahdes stahdes atlihdinaschanas labbad 593 rubl. 48 kap. sudr. Klus ismaksati, fewis 2 mehneschu starpâ, wissuwehlah lihds 7tu Aprila deenu pee Kuldigas aprinka teefas peeteiktees un sawas tais-

nas prassischanas usdoht. Wehlaß nahzeji ne tiks nedf peenemti, nedf klausiti. To buhs wehrâ likt!

Ruldigas aprinka teefa, 29tâ Janwar 1836. 2
(L. S.) Kreisrichter v. Volschwing.
(Nr. 183.) E. Günther, sekreterhs.

Uß pawehleschanu tabs Beiserifikas Majesteetes, ta Patwaldineeka wiffas Kreewu Walsis ic. ic. ic., tohp no Krohna Behrsmuischas pagasta teefas wiffi tee, kam kahdas taifnas parradu prassischanas pee ta lihdschinniga Zihpeles muischas fainneeka Uhschu Janna buhtu, par kurra mantu parradu deht konkurse spreessta, usaizinati, lihds 29tu Webruar f. g. pee saudefchanas sawas prassischanas, pee schihß pagasta teefas peeteiktees.

Krohna Behrsmuischas pagasta teefa, 4tâ Webruar 1836. 3
(L. S.) ††† Rikku Ans, peefehdetais.
(Nr. 62.) H. Müller, pagasta teefas srihweris.

No Baustas pagasta teefas tohp wiffi tee, kam kahdas taifnas parradu prassischanas pee ta nomirruscha Baustas pilsmuischas laukafarga Nikkel Sabbal buhtu, usaizinati, lihds 27tu Webruar f. g. pee saudefchanas sawas prassischanas pee schihß pagasta teefas peeteiktees.

Baustas pagasta teefa, 10tâ Janwar 1836. 1
(Nr. 12.) Gebdert Strehle, pagasta wezzakais.
Fr. Leh, pagasta teefas srihweris.

Krohna Walsiku muischas mohderefchana un tee pee schihß muischas peederrigi krohgi, Villes un Pa-parbes krohgi usfaukti, Kluhs no nahfoscheem Jahneem 1836 us weenu gaddu, lihds Jahneem 1837 us arrenti isdohti. Kam patihk weenu jeb obtru weetu usnemt, tee lai atnahk 21mâ un 22trâ Webruar deenâ schinni gaddâ pee appakschrafftitas pagasta teefas, kur flaidrakas sinnas pahf scho arrentes-buhfchanu warrehs dabbuht.

Krohna Klohster = Nißputtes pagasta teefa, tai 24tâ Janwar 1836. 2
††† Lohms Jakobssohn, pagasta wezzakais.
(Nr. 14.) Fr. Örening, pagasta teefas srihweris.

28tâ Webruar f. g. taps Diganawes muischâ sirgi, gohwju = lohpi un arrajama rihki uhtrupe pahredohti, teem Diganawes fainneekem atnemti, kas sawas Krohna makfaschanas un magasibnes parradus ne warreja atlihdsnahk; tee pirzeji teef usaizinati, wirf-

peeminetâ deenâ scheitan atnahk. Sinnamu darrihts no Diganawes muischas waldischanas.

Diganawes pagasta teefa, 23schâ Dezember 1835. 2
(L. S.) ††† Ustabneek Mattihß, peefehdetais.
(Nr. 253.) Joerjier, pagasta teefas srihweris.

No Krohna Elfschuu pagasta teefas tohp wiffi parradu deweji ta nomirruscha Furra Tomascha no Elfschuu muischas Lohminu mahjahn usaizinati, lihds 10tu Merz f. g. ar sawahm prassischanam schê peeteiktees un tad sagaidiht ko teefa spreedihß.

Krohna Elfschuu pagasta teefa, tai 10tâ Janwar 1836. 3
(L. S.) R. Uhsen, pagasta wezzakais.
(Nr. 96.) Ruhbom, pagasta teefas srihweris.

Mohderefchana no 65 flauzamanim gohwim Krohna Sallgalles muischâ (Rigasmuischâ), un tas pee tabs paschas muischas peederrigß Weischu krohgß, taps no Jahneem 1836 us weenu gaddu wairakfoblitajam us arrenti isdohti. Kam patiktu weenu jeb obtru weetu us arrenti nemt, buhs 21mâ Webruar f. g. pee Umburgas pagasta teefas peeteiktees.

Umburgas pagasta teefa, 5tâ Webruar 1836. 2
(L. S.) Stehgul Peter, peefehdetais.
(Nr. 33.) C. Brunoweki, pagasta teefas srihweris.

No Paplakes pagasta teefas tohp wiffi parradu deweji ta Paplakes fainneeka Dalgu Petera, par kurra mantu inventariuma, truhkuma un zittu parradu deht konkurse spreessta, usaizinati, ar sawahm taifnahn prassischanam 4 neddelu starpâ pee schihß pagasta teefas peeteiktees, jo wehlaß neweens wairß ne taps klausihß un saudeß sawu teefu.

Paplakes pagasta teefa, 20tâ Janwar 1836. 2
(L. S.) ††† Mubreneek Jahne, pagasta wezzakais.
(Nr. 34.) Noehrich, pagasta teefas srihweris.

Zitta fluddinaschana.

No Ruldigas pagasta teefas teef sinnamu darrihtß: kâ tabs Erenes uhdens = sudmallas un tas tur peeder-rigß krohgß 20tâ un 21mâ Webruar f. g. pee Ruldigas pagasta teefas us 3 gaddeem wairakfoblitajem us arrenti isdohtu tapê.

Ruldigas pagasta teefa, 2trâ Webruar 1836. 2
E. Willenweß,
muischas walditaja weeta.

W r i h w d r i k k e h t.